

Terörle Mücadele Yasasını Anlamak^(*)

Michael Giudice^(**)
Çeviren: Ayşegül Çakal^(***)

Felsefecilerin daimi görevi bilimlerin yöntemlerine veya gündelik gözleme, örneğin kategoriler, modeller, düşüncü ya da davranış biçimleri..., kesin gibi görünen her şeyi ötekini içsel olarak daha az çelişik ve (buna hiçbir zaman tam olarak ulaşılmasa da) daha az çarpıtılabilir metaforlar, imajlar, semboller ve kategori sistemleri oluşturma amacı ile incelemektir.

Isaiah Berlin, "Felsefenin Amacı"

Terörle mücadele etmenin bir yolu, yaşamayla ilgili önlemlerin (teşrii tedbirlerin) yürürlüğe konması ve uygulanmasıdır. Tipik olarak, bu önlemlerin bir takım amaçları vardır: teröristlerin kimliğini saptamak ve onları tanımlamak, terörist grupların özelliklerini iyice anlamak, ulusal güvenlik yararına hassas bilgiyi korumak, ve olan veya olası terör eylemleri için teröristleri gözaltına almak ve olanaklı olduğu ölçüde kovuşturmak. Terör eylemlerinin yol açtığı hasarların ciddiyeti, güvenliği korumak için her zaman olduğu gibi hızlı, kararlı bir çalışma gerektirmektedir. Liberal demokrasilerde, güvenlik gereksinimi cid-

diye alınmaktadır, çünkü bu çığneden bir değer değildir – özgürlükleri korumak için bunun aynı zamanda zorlayıcı gereksinim ile dengelenmesi gerekir. Burada, birey haklarının karşısında duran güvenliğin kolektif amacı ile, denge metaforunun terörle mücadele yasasını anlamada uygun bir yol olup olmadığını inceleyeceğim. Sorunu basitleştirmek için, diğer ülkelerin bir çoğunun terörizm karşı yasamıyla ilgili tepkisini yansıtıcı olduğu gözlemiyle, Kanada'nın yeni terörle mücadele yasası üzerinde duracağım⁽¹⁾. Bu yasayı insan ilişkilerini anlamak amacıyla daha az çarpıtılabilir metaforlar aramak üzere Berlin'in içti- nap emriyle daha çok motive olmuş olan Ronald Dworkin tarafından öne sürülen son argümanlar ışığında ele alacağım.

Önceki yasaya göre Kanada'da, memurlar terörizmi araştırabilmekte ve uçak kaçırma, cinayet ve sabotajı da kapsayan genellikle terörizmle ilgili çeşitli eylemlere karışmış kişileri kovuşturabilmekteydi. Oysa biz, yalnızca kimliklerini saptayabildiğimiz ve eylemleri

(*) Türkiye Felsefe Kurumu'nca 10-17 Ağustos 2003 tarihinde İstanbul'da düzenlenen "Yirmibirinci Dünya Felsefe Kongresi - Dünya Problemleri Karşısında Felsefe" etkinliğinde sunulan bildirdir.

(**) Mc. Master Üniversitesi, Hamilton, Ontario, Kanada

(***) Akdeniz Üniversitesi Felsefe Bölümü Araştırma Görevlisi

(1) Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri, İsrail, Güney Afrika, Avustralya ve Birleşik Krallık benzer bir yasa koymuş ya da koymayı düşünmektedir.

Michael Giudice

gerçekleştirildikten sonra suçüstü yakalayabildiğimiz fiili şiddet eylemlerine karışmış teröristleri suçlu bulabilmekteyiz. Bir başka deyişle, önceki yasalar geriye dönüktü (önceyi kapsar nitelikteydi). Açıkça sonra, bir önceki yasada bulunan en büyük boşluk terörist eylemleri önlemenin gerekliliğinden doğdu. Kanada Adalet Eski Bakanı Anne McLellan'ın dediği gibi, "yasalarımız terörist eylemleri önleme amacımızı tamamen yansıtmalıdır."⁽²⁾ Bu amaç, 11 Eylül 2001 olaylarını düşündüğümüzde kolayca anlaşılabilir. Çok açıktır ki, sanırım, yasalarımız bu eylemler gerçekleştirildikten sonra yalnızca bunlarla başa çıkma yollarından çok ilkin böylesi eylemlerin gerçekleşmesini önlememize izin vermelidir. Yine McLellan'ın sözleriyle, "terörizmin içsel doğası yeni önlemlere olan gereksinimi zorunlu kılmıştır. Bu önlemlerin koruyucu bir odağı olmalıdır; çünkü terörist suçları olup bittikten sonra cezalandırmak yeterli değildir. Örgütler uçak kaçırma eylemini gerçekleştirmeden veya güvenlik duyumuzu tehdit edemedi... bizler örgütleri durdurabilmeliyiz. Terörist örgütlerin peşinden gitmek için düşmanın içindeki mekanizmalara sahip olmalı ve onları işlerinden uzaklaştırmalıyız."⁽³⁾ Ancak ne kadar ileri gitmeliyiz, koruyucu ve büyük bir olasılıkla adaletsiz bir şekilde fazladan gelen yasal önlemler hakkında ne endişelerimiz olmalıdır?

Kanada'nın yeni Terörle Mücadele Yasası'nın pek çok bileşeni vardır⁽⁴⁾. Kısaca, bunlar ayrımcılık ve düşmanlığın üstesinden gelmek için terörist eylemin açık bir tanımı, terörist grupların bir listesini oluşturma süreci, kapsamlı yeni terör suçları, koruyucu tutuklama ve araştırmacı duruşmalar gibi yeni araçları içermektedir. Belki Terörle Mücadele Yasası'nın en fazla dikkat çeken hükmü, koruyucu tutuklamanın yeni gücüdür.⁽⁵⁾ Bu hükme göre, eğer bir polis memuru mantıksal temellerde ciddi bir terör suçunun gerçekleşmek üzere olduğuna inanırsa ve yine mantıksal temelde belli bir kişinin tutuklanmasının bu suçu önleyeceğinden şüphelenirse, o kişi yargılanmadan önce tutuklanabilir. Kişiyi mahkemeye sevk etmenin amacı, mahkeme açısından kişinin eğilim ve arkadaşlıklarında kısıtlayıcı veya denetleyici koşullardan yararlanılıp yararlanılmaması gerektiğini göz önünde bulundurmaktır.

Koruyucu tutuklamanın yeni gücü hakkında bazı ciddi endişeler vardır, ve olmalıdır da. Başlangıç olarak, şu kaba gözlemi yapabiliriz: yasalar koruyucu önlemler olarak görüldüğünde, haklarımızın yok edilebileceğinin özellikle farkında olmamız gerekir. Niçin? Çünkü koruyucu yasal önlemler, doğası gereği, fazladan (gereksiz olarak gelen) ve şüpheli güdümlüdür. Daha spesifik olarak, bunlar doğası gereği mantıklı şüphenin

(2) "Avam Kamarası Adalet ve İnsan Hakları Daimi Kurulu öncesi Adalet Bakanlığı'nın Görünümü'ne ilişkin notlar", http://canada.justice.gc.ca/en/news/sp/2001/doc_27900.html, 20 Kasım, 2001.

(3) "Avam Kamarası Adalet ve İnsan Hakları Daimi Kurulu öncesi Adalet Bakanlığı'nın Görünümü'ne ilişkin notlar", http://canada.justice.gc.ca/en/news/sp/2001/doc_27832.html, 18 Ekim, 2001.

(4) Bill C-36, Ceza Kanunu'nu değiştiren Yasa, Devlet Sırları Yasası, Kanada Kanıt Yasası, Suç Gelirleri (Para Aklama) Yasası ve diğer yasalar, ve hayır kurumlarının kaydını da dikkate olarak terörle mücadele etmek amacıyla önlemlerin yasalaştırılması, 1. Oturum, 37. Parlamento, 2001.

(5) Genel olarak, ss. 83.28; 83.29; 83.3., 'terör eylemi'nin tanımında (s.83.01(1)b) "politik, dinsel, ya da ideolojik amaca" bakmak önemli ölçüde dikkat çekmektedir, çünkü bu bireylerin Çarter-garantili din, demek kurma, ve düşünce ve ifade özgürlüğünün ihlal edilmesi olarak anlaşılabilir.

ötesinde suçu kanıtlanana kadar kişinin masum olduğu temel hakkını tehdit eder. Koruyucu tutuklamanın yeni gücünü tekrar düşünün. Bu hükme göre şüpheli ya da potansiyel bir teröristin tutuklanabileceğini, yargıya havale edebileceğini, ve denetleyici koşulların uygulamaya konulabileceğini hatırlayın. Eğer kişi bu koşulları kabul etmeyi reddederse, mahkeme onun on iki aya kadar hapsini isteyebilir. Dikkat edilirse, bütün bunlar kişi herhangi bir suçtan veya terör eyleminden dolayı suçlu bulunmadan önce yapılabilir. Açıkça, hiç bir suçtan hüküm giymeden on iki ay hapis yatma riski Kanada Çarteri s.11(d) ile tutarsızdır: "herkes adil yasa ve bağımsız ve tarafsız mahkemeye yapılan açık duruşmaya göre suçu kanıtlanana kadar suçsuz varsayılma hakkına sahiptir."⁽⁶⁾ Ayrıca, denetleyici koşullar kişinin kiminle arkadaşlık yapabileceğini ve nereye gidebileceğini kısıtlayabileceği için, aynı zamanda Çarter eğilim ve arkadaşlık kurma özgürlüklerimizin de tehdit edildiği kalıcı bir tehlike de bulunmaktadır. Koruyucu tutuklamanın yeni gücü, anayasal haklar karşısında önemli bir tehdit olarak yer alıyorsa, sorun şudur: Böylesi bir yaklaşım, terörle mücadele yasasının hangi anlayışı ile gerekçelendirilir?

Kanada'nın yeni terörle mücadele yasası genel olarak (i) güvenlik ya da güven, ve (ii) insan hak ve özgürlüklerine saygı arasındaki dengeyi kurmak amacıyla tasarlanmıştır. Yine Anne McLellan'ın sözleriyle, "bize tanıtılan önlemler, bireysel özgürlükler ile ulusal

güvenlik arasındaki doğru dengeyi etkillemektedir."⁽⁷⁾ Terörle mücadele yasasının genel ya da popüler anlayışı kişi hak ve özgürlüklerimize verdiğimiz önem ve değerlerin bazılarında vazgeçmemiz gerektiğini açıkça kabul etmektedir. Amerikan hukuk bilgini Laurence Tribe'in suçluluğu ispat edilene kadar kişinin masum (var)sayılma hakkı üzerine yaptığı konuşmasında da ifade ettiği gibi, "daha normal zamanlarda, bir masum kişinin tutuklanmasından yüz yüze suçlu sanığın serbest bırakılması doğru olabilir ancak suçlulardan birinin Manhattan'ın geri kalanını havaya uçurma olasılığı varsa bu aritmetiği yeniden düşünmemiz gerekir."⁽⁸⁾ Bir başka deyişle, genel ya da popüler anlayışa göre: suçun ciddiyeti ne kadar fazla olursa, haklarımızın daha az korunmasına da o kadar hazırlıklı olmalıyız. Ve terörizm çok ciddi bir suç olduğu için, hakları korumak için gereken dikkatimizi belki de büyük çapta azaltmaya hazırlıklı olmalıyız.

Yine de, terörle mücadele yasasını bir 'denge' olarak görmek, kişi hak veya özgürlüklerinin korunması ile bunların güven ya da güvenliği arasında, terörle mücadele yasasını anlamamızın en iyi yolu mudur? Burada 'denge' benzetmesinin aslında yanıltıcı olduğu ve terörle mücadele yasasının karşılaştığı asıl sorunları gizlediğini iddia eden Ronald Dworkin'in argümanlarını kullanacağız.⁽⁹⁾

Dworkin, denge metaforuna karşı iki argüman öne sürer. İlk olarak, Dworkin genel anlayışın dayandığı suçun ciddi-

yeti ile bizim hak ve özgürlüklere verdiğimiz koruma miktarı arasında ters ilişki olduğu varsayımının, tarihsel gelişim ve yürürlükteki uygulama gereği yanlış olduğunu iddia eder. Dworkin'in gösterdiği gibi, bizler aslında suçlanan kişilere verdiğimiz koruma usulü standardına karşı iddia edilen bir suçun ciddiyetini tartmıyor ve dengelemiyoruz. Sözcüleri mi sanki katillere sanık dolandırıcı ya da dikkatsiz yürüyen yayalarla aynı miktarda koruma verilmektedir. Ayrıca, tarihsel gelişim, temel ya da anayasal hak ve özgürlüklerin değerinin tipik olarak, iddia edilen suçun ciddiyetine göre değişiklik gösteren hak ya da özgürlükleri değil, temel ya da herhangi bir sanığa borçlu olunan esaslı bir minimumu temsil ettiği şeklinde anlaşıldığını göstermektedir.⁽¹⁰⁾

Dworkin'in denge benzetmesine karşı sunduğu ikinci argüman şudur; eğer denge metaforuna güvenirse, bu durumda, ciddi olaylarla suçlanan kişilere haksız yere terör suçu işlemiş gibi davranıyor olacağız. Dworkin'in sözleriyle ifade edersek, "masum olabilecek herkese eşit ilgi olarak hak, minimal hakların sistem içindeki herkesi kapsayacak şekilde genişletilmesini gerektirir... Mevcut durumumuzda bazı kişileri, ciddi haksızlıkların yol açtığı bir takım tehlikelerle karşı karşıya bırakmamız gerektiğine inanırsak eğer, doğruluğa*, onlara yaptığımızın, adaletsiz [ve haksız] olduğunu kabul ettirmemiz gerekir."⁽¹¹⁾ Bir başka deyişle, Dworkin adalet ve hakkın, denge metaforunun öne sürdüğü gibi, koruma miktarını azalttı-

ğımızda sürdürülmeyeceğini söylüyor, çünkü korumada yapılan herhangi bir azaltmanın, ki adaletsiz mahkumiyet olasılığını artırır, kendisi haksız ve adaletsizdir.

Kanada bağlamında Dworkin'in argümanı oldukça anlamlıdır. Koruyucu tutuklamanın gücünü bir kez daha düşünün. Daha önce de gözlemlediğim gibi, bu gücün uygulanması mantıklı şüphelenmenin ötesinde, suç kanıtlanana kadar suçsuz sayılma yerleşik hakkını tehdit eder, çünkü bu gücün uygulanması memurlara tutuklama, koşullara yön verme ve belki standart bir hükme karşı herhangi bir resmi sorumluluğu olmaksızın terörist ya da potansiyel terörist olarak varsayılanları on iki aya kadar hapsedme izni verir. Daha önemlisi, koruyucu tutuklamanın gücünün, masumiyet karinesini tamamen ortadan kaldırmadan, bu hak ile dengelenemeyeceği açık gibi görünmektedir. Masumiyet karinesi az veya çok değer ya da önem verilebilecek türden bir şey değildir. Bu karinenin değerindeki herhangi bir azalma karinenin değişimi anlamına gelir ki bu benim önleyici tutuklamanın gücünün masum (var)sayılma hakkına yapacağına (bu hakkı azaltacağına) inandığım şeydir: bu azalma hakkı ortadan kaldırır ve yerine suçluluk karinesini bırakır. Bu düşünceler ışığında, akla uygun olarak açık gibi görünmektedir ki terörle mücadele yasasına alternatif bir yaklaşım aranmalıdır, ya da en azından denge metaforunun bir gerekçe olarak kullanımı sona ermelidir.

(6) Anayasa'nın I. Bölümü, 1982, Kanada Yasası B Çizelgesi olarak (U.K.), 1982, c.11.

(7) "Kanada Hükümeti Terörle Mücadele Yasasını Tanıtıyor", http://www.canada.justice.gc.ca/en/news/nt/2001/doc_27785.html, 15 Ekim, 2001.

(8) Laurence H. Tribe, "Trial by Fury," *The New Republic*, 10 Aralık, 18,20'de.

(9) Ronald Dworkin, "The Threat to Patriotism," *The New York Review of Books*, 28 Şubat, 2002.

(10) Dworkin, kolektif ilgi ve amaçlar üzerine 'koz' olarak haklar görüşü ile ünlüdür. Bkz., ayrıca, M.S.

Whittington ve R. J. Van Loon, *Canadian Government and Politics: Institutions and Processes* (Toronto: McGraw-Hill Ryerson, 1996) 176-177'de.

* candor (çev.)

(11) Dworkin, "The Threat to Patriotism."